

ایمن سازی فضای کالبدی شهرها در برابر جرم با استفاده از راهبرد طراحی محیطی نمونه (مطالعه موردی: شهر زرنند)

ساجد رضازاده^۱، یدالله حسن پور^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۷/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۶/۱۷

چکیده

با پیچیده شدن دنیای امروز و رشد روز افزون جمعیت شهری و در کنار آن رشد گسترده شهرها، بروز جرم و بزهکاری و در کنار آن نا امنی در شهر نیز افزایش پیدا کرده است. که می توان با به کارگیری طراحی محیطی امنیت را افزایش داد. پژوهش حاضر با هدف، ایمن سازی فضای شهر زرنند با استفاده از طراحی محیطی می باشد که با استفاده از روش مناسب و مرتبط به انجام آن پرداخته می شود. با توجه به ماهیت موضوع، روش پژوهش در این تحقیق رویکردی تحلیلی-توصیفی دارد و از نوع کاربردی می باشد که از دو روش کتابخانه ای و میدانی و با استفاده از پرسشنامه اطلاعات گردآوری شده است. حجم نمونه با توجه به جامعه آماری که ساکنین شهر زرنند (۵۷۷۴۹ نفر) می باشند، با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۲ نفر انتخاب گردید، که در نهایت، اطلاعات جمع آوری شده به وسیله نرم افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج یافته ها حاکی از آن است که، کیفیت و ویژگی ساختمان ها در بین شاخص های طراحی محیطی از اهمیت بیشتری برخوردار است، همچنین نتایج ضریب همبستگی اسپیرمن، با شدت همبستگی ۹۲۰ نشان می دهد که توجه شهرداری و سازمان ها مرتبط در کاهش جرم (سرقت) نقش بسزایی دارد.

واژگان کلیدی: ایمن سازی، طراحی محیطی، جرم، شهر زرنند.

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور رضوان شهر یزد، (نویسنده مسئول)، sajedrezazadeh@gmail.com، ۰۹۱۳۲۹۸۳۹۰۹

۲- عضو پژوهشگران دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان کرمان، رئیس پلیس آگاهی فرماندهی انتظامی استان کرمان، ۰۳۴۲۱۸۵۷۰۰

فضا به طور اعم و فضای شهری به طور اخص مجموعه‌ی کاملی متشکل از سه عنصر یا سه محیط است: عنصر انسان که در شکل اجتماعی و جمعی خود با عنوان جمعیت تعریف می‌شود (محیط اجتماعی)؛ عنصر فعالیت که بازتاب نقش معیشتی و رفتار اقتصادی انسان در بستر محیط است (محیط اقتصادی)؛ و محیط طبیعی که از سازه‌های مختلفی تشکیل شده و بستر کنش و واکنش‌ها و میدان عمل فعالیت‌های انسانی است (علی اکبری، ۱۳۸۱: ۶۱). مردم در فضاهای شهری با انواع تهدیدها مانند جرم، تروریسم، آلودگی هوا و آب، زلزله و سیل، تداخل حرکت و وسایل نقلیه و پیاده‌ها روبه‌رو هستند. کشورهای پیشرفته‌گرچه توانسته‌اند بسیاری از تهدیدهای طبیعی را کنترل کنند، ولی کنترل تهدیدهای انسانی در این کشورها رو به افزایش است. از این رو زوکین در کتاب فرهنگ شهرها می‌گوید: «فضاهای شهری به اندازه‌ی کافی برای مردم امن نیستند تا آنها در خلق فرهنگ عمومی مشارکت داشته باشند» (مدیری، ۱۳۸۵: ۱۳).

از طرف دیگر، تراکم در شهرها آثار انکارناپذیری بر اشیاع ظرفیت‌های تحمل‌پذیری انسان بر جای می‌گذارد که زمینه‌ی مناسبی برای واکنش ناهنجار و ارتکاب جرم به شمار می‌رود. قدرت تحمل‌پذیری انسان در بسیاری از زمینه‌ها دارای ظرفیت‌ها و آستانه‌های تعریف شده‌ای است. زمانی که فشارها و تنگناهای زیستی در فضاهای شهری از این آستانه‌ها عبور کند، انسان به طور اجتناب‌ناپذیر واکنش‌های مختلفی را از خود بروز می‌دهد که بسیاری از آنها امروزه در زمره‌ی تخلفات، جرایم و ناهنجاری‌های اجتماعی طبقه‌بندی می‌شوند (علی اکبری، ۱۳۸۱: ۶۴). ازدیاد جمعیت، تراکم شهرها و صنعتی شدن هر چه بیشتر جوامع پیامدهای مثبت و منفی، هر دو، را به همراه دارند. از آنجا که پیامدهای مثبت مقبولیت فراوان و مشتاق بیشتر و پیامدهای منفی متولی کمتری دارند، اغلب پیامدهای منفی پدیده‌های مذکور باری سنگین‌تر از پیامدهای مثبت به دوش مسئولان هر جامعه می‌گذارند. جرم نیز از پیامدهای منفی عمده‌ای است که بر رفاه افراد، خانواده‌ها و جوامع تأثیر بسیار می‌گذارد (بیانلو و منصوریان، ۱۳۸۵: ۳۰). بنابراین پیشگیری از جرم از زمان دیرین مورد توجه جوامع می‌باشد و برای رسیدن به این هدف راهبرهای گوناگونی از جمله راهبرد پیشگیری از جرم با استفاده از طراحی محیطی می‌باشد. پیشگیری از جرم توسط طراحی محیط، مشهورترین رویکرد در کاهش فرصت‌های وقوع جرم است. این رویکرد با بهره‌گیری از ایده‌های «اختلاط کاربری» در شهر و «چشمان ناظر بر خیابان» که در سال ۱۹۶۱ در کتاب تأثیرگذار

تأثیرگذار «مرگ و زندگی شهرهای بزرگ امریکایی» جین جکوبز مطرح شده بود، آغاز شد. در این راستا، هدف این پژوهش افزایش امنیت در شهرها با استفاده از راهبرد طراحی شهری می‌باشد.

بیان مسئله

امروزه رشد شتابان شهری و در کنار آن رشد جمعیت شهری مشکلات و محدودیت‌های زیادی را در شهرها به همراه داشته است و در کنار آن باعث ایجاد ناهنجاری‌ها در شهرها شده است به طوری که امروزه افزایش جرم و جنایت، امنیت و آسایش شهروندان را تهدید می‌کند. اندیشمندان طی بررسی‌های به عمل آمده به این نتیجه رسیده‌اند که انگیزه، زمان و مکان، عنصر اصلی در وقوع جرایم مختلف می‌باشند. در واقع تفاوت در ویژگی‌های رفتاری و ساختارهای مکانی و زمانی منجر به توزیع متفاوت جرایم در سطح شهرها می‌شود. در این میان عنصر مکان در بروز انواع ناهنجاری‌ها نقش بسزایی دارد. چون مجرمین در انتخاب مکان بسیار سنجیده عمل می‌کنند و مکان‌هایی را جهت اعمال مجرمانه خود برمی‌گزینند که ارتکاب جرم در آن با خطر کمتر و سرعت بیشتر امکان پذیر باشد. لذا تلاش در جهت حذف این فرصت‌ها در فضاهای شهری منجر به کاهش جرایم خواهد شد. از این رو ساختار کالبدی شهرها در بروز جرایم تأثیر به‌سزایی دارد و تغییر در مشخصه‌های مکانی منجر به شکل‌گیری الگوهای زمانی و مکانی خاص بزهکاری می‌شود. به همین دلیل نیاز است که راهکارهایی برای پیشگیری از جرم ارائه گردد تا نرخ جرایم در شهرها کاهش یابد.

یکی از این روش‌های کاهش بزهکاری، روش پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی است این نظریه هدف و تمرکز خود را بر محیط ساخته شده قرار می‌دهد. به عبارت دیگر، اگر محیط به نحوی طراحی شود که بتواند موجب بهبود نظارت افراد شده، تعلق ساکنان را به قلمرو خود بالا برده و تصویری مثبت از فضا ایجاد کند، فرصت‌های مجرمانه کاهش خواهد یافت و مجرمان از ارتکاب جرم باز خواهند ماند. در این راستا، برنامه‌ریزان شهری می‌توانند با استفاده از طراحی شهری نقش بسیار مهمی در جلوگیری از وقوع جرایم ایفا نمایند. به این دلیل که برنامه‌ریزی شهری به عنوان علم ساماندهی شهرها، می‌تواند نقش مهمی در تغییر شرایط فیزیکی و مکانی آن جهت کاهش جرایم ایفا نماید. برنامه‌ریزان شهری با شناخت محیط‌های جرم‌زا در شهرها و نیز با برنامه‌ریزی و طراحی مناسب می‌توانند فضاهای مقاوم در برابر جرم ایجاد نمایند و از وقوع بسیاری

از جرایم جلوگیری نمایند.

امروزه شهرها با رشد جمعیت روبرو هستند و در کنار آن رشد و توسعه شهری را به همراه داریم. شهر زرنند نیز از این قاعده متثنی نمی‌باشد و با رشد جمعیت و ایجاد شهرک‌ها روبرو شده است. شهرستان زرنند بعد از تاسیس کارخانه‌های جدید به عنوان یک شهر صنعتی و معدنی شناخته می‌شود در این راستا مهاجران غیر بومی جهت کار در این صنایع وارد شهر شده‌اند که در کنار آن احساس نا امنی در مردمان شهر دیده می‌شود. هدف از این پژوهش بررسی نقش طراحی شهری در وقوع جرائم شهر زرنند می‌باشد که با استفاده از روش مناسب و مرتبط به انجام آن پرداخته می‌شود، تا بتوان با ارایه راهبردهای مناسب امنیت را در شهر زرنند افزایش داد.

سوالات پژوهش

از دیدگاه شهروندان کدام شاخص در طراحی محلات شهری در کاهش جرم (سرقت) نقش دارد؟

آیا بین توجه شهرداری و سازمان‌های مرتبط و کاهش جرم رابطه وجود دارد؟

پیشینه و مبانی تحقیق

در راستای طراحی شهری جهت کاهش و پیشگیری از جرم تحقیقاتی انجام شده که نتایج موثری به همراه داشته است. در تحقیقی که توسط غفاری و همکاران (۱۳۹۲) تحت عنوان تکامل رویکرد پی‌سشگیری از جرم مبتنی بر طراحی محیطی CPTED در محیط‌های مسکونی انجام شد به این نتیجه دست یافتند که پس از مقایسه تطبیقی سه نسل رویکرد CPTED به این نتیجه میرسد که امنیت محیطی صرفاً پدیده‌ای حاصل از مداخلات کالبدی نیست بلکه عوامل اجتماعی هم در آن تأثیر گذار است.

افشین متقی و همکاران (۱۳۹۲) تحقیقی را تحت عنوان شهر اسلامی بستر امنیت و احساس امنیت شهروندان انجام داده‌اند. در این پژوهش به بررسی ویژگی‌های شهر اسلامی از منظر امنیت بخشی آن پرداخته شد و پس از بررسی‌های انجام شده به این نتیجه دست یافتند که شهر اسلامی دارای پتانسیل‌های قوی جامعه امن بوده و می‌تواند به خوبی فضای امن برای شهروندان فراهم آورد.

در پژوهشی که بهزاد فر و عبدی (۱۳۹۰) با عنوان بررسی تأثیر مولفه‌های نسل اول رویکرد CPTED در پیشگیری و کاهش جرایم شهری انجام داده‌اند به این نتیجه دست

یافتند که با طراحی مناسب محیطی می‌توان مانع از انجام بسیاری از جرایم در فضاهای عمومی شود.

در سال (۱۳۸۹) قورچی پژوهشی را با عنوان نقش راهبر نظریه‌های CPTED در کاهش هزینه‌های جرم در فضاهای عمومی شهری به انجام رساند و با توجه به اطلاعات جمع آوری شده و بررسی‌های انجام شده نتایج پژوهش این نکته را بیان می‌کند که طراحی فضای عمومی باید به نحوی باشد که بتواند فرصت نظارت را بهبود بخشد نقاط غافل‌گیری را به حداقل برساند و مشارکت افراد در این فضاها را افزایش دهد.

در مطالعه‌ای دیگر شاهپوندی و همکاران (۱۳۸۸) در شهر اصفهان، به این نتیجه رسیدند که بین زمان وقوع جرم، نوع جرم، تراکم جمعیت و تعداد جرایم رابطه معناداری وجود دارد. در حالی که در مطالعه حاضر که برای مناطق (۳ و ۱) بخش مرکزی شهر اصفهان صورت گرفته است از دیدگاه شهروندان، تراکم جمعیت عاملی برای افزایش جرم نمی‌باشد.

مبانی نظری

مطالعه ارتباط بین محیط و رفتار انسان‌ها پیشینه‌ای طولانی دارد به گونه‌ای که در طول زمان این ارتباط همواره محل بحث و مناقشه بوده است. عده‌ای بر تأثیر گذاری محیط بر انسان و رفتارهای او، و برخی دیگر به اثر گذاری انسان بر محیط اعتقاد دارند. برای مثال ابن خلدون شرایط محیط طبیعی و محیط ساخته شده را به طور توأمان در روند زندگی بشر و تحولات فرهنگی، اخلاقی و رفتاری موثر دانسته است (ابن خلدون، ۱۳۵۹، ۱۵۹).

پیشگیری از جرم توسط طراحی محیط، مشهورترین رویکرد در کاهش فرصت‌های وقوع جرم است. این رویکرد با بهره‌گیری از ایده‌های «اختلاط کاربری» در شهر و «چشمان ناظر بر خیابان» که در سال ۱۹۶۱ در کتاب تأثیرگذار «مرگ و زندگی شهرهای بزرگ امریکایی» جین جکوبز مطرح شده بود، آغاز شد. جکوبز معتقد بود که شکل جدید شهرها بسیاری از کنترل‌های طبیعی بر رفتارهای مجرمانه را مخدوش کرده است. بر اساس نظریه چشمان ناظر بر خیابان، برای نظارت و مراقبت از خیابان، چشمان کسانی که می‌توان آن‌ها را مالکین طبیعی خیابان نامید یعنی همان ساکنان، لازم است. بنابر نظریات او خیابان موفق دربرگیرنده سه کیفیت اصلی است؛ مرزبندی روشن بین فضای عمومی و خصوصی، چشم‌های ناظر بر خیابان و استفاده مداوم از پیاده راه‌ها (جکوبز، ۱۳۸۶).

CPTED مطالعه همه جانبه و طراحی محیطی برای ایجاد رفتار مطلوب، افزایش کارآمدی و کاهش بروز رفتارهای ضداجتماعی است. رویکرد نوین این رشته به حوزه‌های طراحی محیطی عاطفی، روان شناختی و جامعه شناختی نیز معطوف شده است (اشنایدر، ۱۳۸۷: ۱۳).

این نظریه که جدیدترین نظریه‌های مرتبط با جرم و جنایت است، به نقش بارز الگوی مسکن، ساخت خانه‌ها و ساختمان‌ها، طراحی محیط ساخته شده و ساختار کالبدی و فیزیکی فضاهای شهری بر وقوع جرم تأکید می‌کند؛ از اینرو در این نظریه، تلاش بر کاهش جرائم از طریق طراحی محیطی است. این رویکرد را می‌توان نوعی رویکرد هدفمند برای طراحی کارآمد و هوشمندانه مولفه‌های محیطی یا به کارگیری بهینه‌ی محیط مصنوع در کاهش جرایم دانست که در افزایش میزان رضایت‌مندی شهروندی و در نتیجه، رفاه اجتماعی جامعه تأثیر بسزایی دارد. طراحی محیط جرم ستیز بر طبق استراتژی کلیدی، قلمروگرایی، نظارت طبیعی، حمایت از فعالیت‌ها و کنترل دسترسی به منظور افزایش خود مراقبتی بالقوه اجتماع شکل می‌گیرد (Cozene, 2007, 188).

اهداف CPTED را می‌توان کاهش ترس از جرم، افزایش کیفیت زیبایی محیط، افزایش حس وفاداری به قانون در بین شهروندان، بویژه کاهش رغبت محیط برای حمایت اعمال مجرمانه دانست (صالحی، ۱۳۸۷، ۱۳۵). که در این راستا محققان نظریاتی را ارائه داده اند. ویلسون و کلینگ در سال ۱۹۸۲ نظریه معروف خود را با عنوان «پنجره‌های شکسته» درباره تأثیر منظر فاقد نظم و آثار ناشی از بی توجهی ساکنین به ساختمان‌ها و فضاهای محله خود روی رفتار خلافکاران، ارائه کردند. تأکید آن‌ها بر نقش حیاتی نگهداری از محیط به عنوان شاخص فیزیکی سطوح همبستگی اجتماعی و کنترل غیررسمی ساکنین بود (Cozens, Saville, & Hillier, 2005).

مطالعات عملی اسکار نیومن در اواخر سال ۱۹۷۰، انجام گرفت. او در کتابش با نام «فضای قابل دفاع: مردم و طراحی در شهرهای جرم خیز» نظریاتش را براساس آمارهای دقیق در خصوص میزان جرم گزارش شده در محیط‌های مسکونی با فرم فیزیکی متفاوت مشتمل بر خانه‌های ردیفی دو طبقه تا بلوک‌های ۳۶ طبقه آپارتمانی در نیویورک بنا نهاد «فضای قابل دفاع»؛ ایده اصلی، نیومن، مشتمل بر چهار عنصر اصلی است: قلمروبندی، نظارت، بهبود کیفیت محیط و مجاورت کاربری مسکونی با دیگر امکانات مورد نیاز مردم (Colquhoun, 2004).

روش پژوهش

با توجه به ماهیت موضوع روش تحقیق در این پژوهش رویکردی تحلیلی-توصیفی دارد که با استفاده از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی به جمع آوری اطلاعات پرداخته شده است. در ابتدا با استفاده از روش کتابخانه‌ای که مبتنی بر مطالعات و یافته‌های محققان در حوزه پیشگیری از جرم می‌باشند به تدوین مبانی نظری و پیشینه پژوهش پرداخته شده است و اطلاعات مورد نیاز در این زمینه جمع آوری گردید در گام بعد با استفاده از پرسشنامه به جمع آوری اطلاعات پرداخته شده است و اطلاعات جمع آوری شده در محیط نرم افزار SPSS با استفاده از روش آماری استنباطی ضریب همبستگی اسپیرمن تجزیه و تحلیل شده است.

جامعه آماری این پژوهش با توجه به ماهیت موضوع و منطقه مورد مطالعه ساکنین شهر زرنند می‌باشند که برابر با ۵۷۷۴۹ نفر می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه در این تحقیق از فرمول کوکران استفاده شد که با توجه به نتایج به دست آمده حجم نمونه برابر با ۳۸۲ نفر محاسبه شده است. همچنین با توجه به ابزار گرد آوری اطلاعات که پرسشنامه می‌باشد اعتبار آن مورد آزمون قرار گرفت. به منظور تعیین اعتبار پرسشنامه تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ^۱ استفاده شد و با استفاده از نرم افزار SPSS و انجام محاسبات لازم، ضریب آلفای پرسشنامه تحقیق برابر ۰/۸۱ به دست آمده است که نشان دهنده اعتبار مطلوب و قابل قبول می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

نتایج توصیفی توزیع پرسشنامه و متغیرهای زمینه‌ای که ویژگی‌های فردی و اجتماعی پاسخگویان را بر حسب جنسیت، سن، میزان تحصیلات، نوع فعالیت و پایگاه اقتصادی-اجتماعی مشخص می‌کنند، مورد بررسی و توصیف قرار می‌گیرند.

جنسیت: از میان ۳۸۲ پاسخگو، ۱۱۷ نفر معادل ۳۰/۶ درصد را زنان و ۲۶۵ نفر معادل ۶۹/۴ درصد از جمعیت نمونه را مردان تشکیل داده اند.

سن: مسن ترین پاسخگو ۵۸ سال سن داشته است و جوان ترین پاسخگو ۱۸ سال، همچنین میانگین سنی پاسخگویان این تحقیق ۳۴/۲ سال می‌باشد. آماره میانه متغیر سن، ۳۳ سال می‌باشد.

تحصیلات پاسخگویان: با توجه به خروجی به دست آمده و طبق آمار به دست آمده

از مجموع ۳۸۲ پاسخگو، میزان تحصیلات ۲ درصد از پاسخگویان بی سواد و در سطح ابتدایی، ۱۱/۵ درصد سیکل، ۳۵/۹ درصد دیپلم، ۵/۸ درصد فوق دیپلم، ۳۴ درصد لیسانس، ۹/۸ درصد فوق لیسانس و ۱ درصد دارای تحصیلات دکتری بوده است.

نوع فعالیت پاسخگو

در جدول ذیل نوع فعالیت پاسخگو مشخص شده و به ۵ گروه تقسیم بندی شده است و سپس به توصیف نوع فعالیت پاسخگویان پرداخته شده است
جدول ۱: توصیف فراوانی نوع فعالیت پاسخگو

درصد تجمعی	درصد	فراوانی	
۴۵	۴۵	۱۷۲	شاغل
۳۰۵	۳۰۱۰	۳۹	بیکار
۵۰۶	۲۰۲۱	۸۱	خانه دار
۲۰۷	۷۰۱۰	۴۱	بازنشسته
۱۰۰	۸۰۱۲	۴۹	محصل
	۱۰۰	۳۸۲	جمع کل

با توجه به داده‌های به دست آمده و همان طور که جدول فوق نیز نشان می‌دهد، ۴۵ درصد از پاسخگویان شاغل هستند، ۱۰/۳ درصد بیکار، ۲۱/۲ درصد خانه دار، ۱۰/۷ درصد بازنشسته و ۱۲/۸ درصد از پاسخگویان محصل هستند.

پایگاه اقتصادی - اجتماعی

در این قسمت برای توصیف پایگاه اقتصادی - اجتماعی پاسخگویان این شاخص را به سه دسته تقسیم کرده ایم و همان طور که در نمودار نشان داده شده است، اکثر پاسخگویان (۶۱/۵ درصد) پایگاه اجتماعی - اقتصادی متوسط دارند، ۲۱/۲ درصد از پاسخگویان، پایگاه اجتماعی - اقتصادی پایین دارند و در نهایت ۱۷/۳ درصد پاسخگویان در طبقه بالا قرار دارند که البته گروه کوچکی از پاسخگویان را تشکیل می‌دهند.

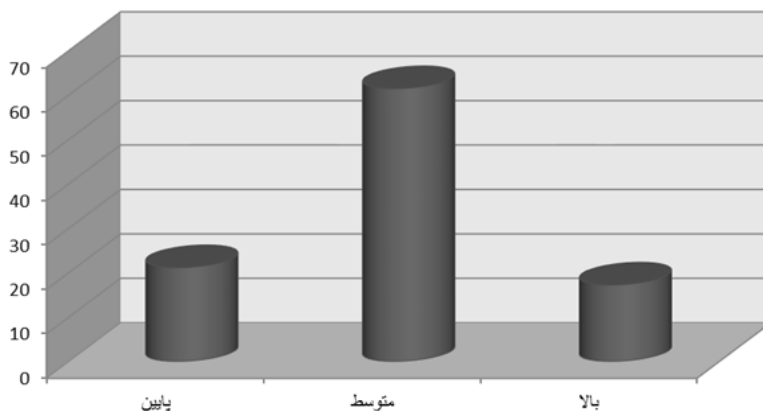
اولویت بندی شاخص‌ها

برای تحلیل یافته‌ها از اطلاعات به دست آمده از پرسش نامه توزیع شده در مناطق شهر زرنند استفاده گردید. پرسش نامه دارای ۷ شاخص مؤثر در میزان پیشگیری از جرم

از طریق طراحی محیطی بوده که بر مبنای طیف ۵ مقیاسی لیکرت تنظیم شده است. نتایج تأثیر هریک از شاخص‌ها در کاهش وقوع جرم از نظر شهروندان در جدول شماره ۲ آورده شده است.

نمودار ۱: توزیع درصدی پایگاه اجتماعی-اقتصادی پاسخگویان

جدول ۲: شاخص‌های مورد مطالعه برای سنجش میزان جرم در مناطق شهر زرنند از نظر شهروندان

کل	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	فراوانی گویه‌ها
۱۰۰	۲۳۸	۳۳۸	۱۱۶	۷۳	۷۳	روشنایی کوچه و خیابان
۱۰۰	۵۲۹	۵۴۳	۷۱۵	۲۶	۱۵	ویژگی‌های کوچه‌ها (تنگ و تاریک بودن و...)
۱۰۰	۷۲۵	۵۴۵	۸۱۸	۴۵	۶۴	تراکم جمعیت
۱۰۰	۳۳	۱۴۳	۳۱۴	۶۵	۴	نوع و محل قرارگیری کاربری‌ها
۱۰۰	۹۳۳	۹۳۹	۱۶	۱۶	۱۴	قدمت بافت شهری
۱۰۰	۳۳۹	۴۳۶	۵۱۳	۵۶	۳۴	توجه و خدمات سازمان‌ها (شهرداری، نیروی انتظامی)
۱۰۰	۷۴۰	۲۳۶	۶۱۶	۳۴	۲۲	کیفیت و ویژگی ساختمان‌ها

برای تعیین درجه اهمیت شاخص‌ها از چهار عامل مهم استفاده شده که عبارتند از:
 ۱- وزن تأثیر $n(S)=S/n$ که S حالت‌های ممکن (تعداد پاسخ‌ها) ۵ و n تعداد شاخص‌ها

۲- ضریب تأثیر $n(A)=A/n$ که A حاصل ضرب فراوانی‌های طیف لیکرت در ارزش‌ها که بین ۱ تا ۵ است و n تعداد شاخص‌ها

۳- درصد احتمال وقوع $p(A)=n(A)/n(S)$

جدول ۳: اولویت بندی گویه‌ها برحسب درجه اهمیت از نظر شهروندان

اولویت	درصد احتمال وقوع	ضریب تأثیر	وزن تأثیر	فراوانی گویه‌ها
۲	۰.۸۱	۲۲۰.۳	۲۷۲.۹	روشنایی کوچه و خیابان
۶	۰.۷۷	۲۱۰.۷	۲۷۲.۹	ویژگی‌های کوچه‌ها (تنگ و تاریک بودن و...)
۷	۰.۷۶	۲۰۸.۶	۲۷۲.۹	تراکم جمعیت
۴	۰.۷۹	۲۱۵.۹	۲۷۲.۹	نوع و محل قرارگیری کاربری‌ها
۵	۰.۷۸	۲۱۴.۸	۲۷۲.۹	قدمت بافت شهری
۳	۰.۸۰	۲۱۸.۲	۲۷۲.۹	توجه و خدمات سازمان‌ها (شهرداری، نیروی انتظامی)
۱	۰.۸۲	۲۲۳	۲۷۲.۹	کیفیت و ویژگی ساختمان‌ها

با توجه به نتایج به دست آمده جهت پاسخ به این سوال که از «دیدگاه شهروندان کدام شاخص در طراحی محلات شهری در کاهش جرم (سرقت) نقش دارد؟» همان طور که نتایج در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد؛ اولویت بندی گویه‌ها حاکی از آن است که از دیدگاه شهروندان کیفیت و ویژگی ساختمان‌ها بیشترین اهمیت را در کاهش جرم (سرقت) داشته است و روشنایی کوچه و خیابان اولویت دوم را دارا بوده و تراکم جمعیت در محلات نقش چندانی در کاهش جرم نداشته است.

با مطالعات دقیق میدانی، و بررسی و تجزیه و تحلیل اطلاعات به این نتیجه حاصل شد که توجه به کیفیت و ویژگی ساختمان‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است. بنابراین توجه به مواردی از جمله عدم وجود مکان‌های تاریک و کم نور در قسمت‌های در و پنجره‌های ساختمان، واقع در نقاط کور مانند عقب نشینی‌ها و تورفتگی‌ها، طراحی ساختمان‌هایی با امکان مشاهده معابر و خیابان از داخل ساختمان و امکان رؤیت همسایگان و عابرین بر آن، بهبود کیفیت قفل‌ها و لولاهای روی درب و پنجره‌ها و با استفاده کافی از نرده‌ها، اعمال کنترل دسترسی و وجود راه‌های ورود و خروج محدود، به کارگیری دوربین مدار بسته و سیستم‌های هشداردهنده، می‌تواند در کاهش سرقت نقش بسزایی داشته باشد. همچنین، طراحی صحیح روشنایی و امکان کنترل زنده فضاهای در معرض خطر (در و پنجره ساختمان‌ها) می‌تواند در کاهش جرم (سرقت) اهمیت داشته باشد.

در پاسخ به این سؤال که «آیا بین توجه شهرداری و سازمان‌های مرتبط و کاهش جرم رابطه وجود دارد؟» از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده کرده‌ایم. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که چون سطح معنی داری محاسبه شده است یعنی ($0.000/Sig > 0$) کمتر

از الفای تحقیق (۰/۰/۰۵-) بوده است. بنابراین از لحاظ آماری همبستگی بین دو متغیر مذکور معنادار می‌باشد. همان‌طور که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود، نتایج به دست آمده از محاسبات این نکته را بیان می‌کند که، ضریب همبستگی بین دو متغیر ۰/۹۲ بوده است که در سطح معنی‌داری می‌باشد. به عبارت دیگر توجه شهرداری و سازمان‌های مرتبط دیگر در کاهش جرم و افزایش امنیت در شهر نقش موثری به همراه دارد.

جدول شماره ۴: نتایج مربوط به آزمون فرضیه اول

ضریب همبستگی	Sig	N
۹۲.۰	0/000	382

بنابر نتایج به دست آمده می‌توان با توجه به مبلمان شهری، ایجاد مکان‌های تفریحی امن، بهبود تاسیسات شهری، توزیع کیوسک پلیس در شهر، گشت‌های پلیس قابل رویت و شناسایی مکان‌های جرم خیز می‌توان در افزایش امنیت اثر گذاشت.

بحث و نتیجه گیری

هم‌زمان با پیشرفت‌هایی که بشر در علوم مختلف به دست آورده، و در پی آن تغییرات و دگرگونی‌های عظیم جوامع، به ویژه توسعه شهرنشینی، صنعتی شدن، دگرگونی‌های فرهنگی، تغییر در سبک زندگی و تحول در ساخت نهادهای اجتماعی و وظایف و کارکردهای آن‌ها، موجب بروز مشکلات اجتماعی شده و چاره‌اندیشی برای آن‌ها تحقیقات زیادی را طلب می‌نماید (Kaldi, 2002, 52). جرم امروزه مشکل تمام کشورها است و مستقیم یا غیرمستقیم بر زندگی تمام افراد تأثیر می‌گذارد، و انگیزه، زمان و مکان سه عامل اصلی بروز جرائم هستند. بنابراین تفاوت در ویژگی‌های مکانی و زمانی و الگوهای رفتاری، توزیع فضایی متفاوت بزهکاری در سطح شهرها را پدید می‌آورد و از آنجا که مجرمین در انتخاب مکان بسیار سنجیده و منطقی عمل می‌کنند و مکان‌هایی را جهت اعمال مجرمانه خود برمی‌گزینند که ارتکاب جرم با خطر کمتر و سرعت بیشتر امکان‌پذیر باشد. از این رو ساختار کالبدی شهرها در بروز جرائم تأثیر به‌سزایی دارد و تغییر در مشخصه‌های مکانی منجر به شکل‌گیری الگوهای زمانی و مکانی خاص بزهکاری می‌شود. به همین دلیل نیاز است که راهکارهایی برای پیشگیری از جرم ارائه گردد تا نرخ جرائم در شهرها کاهش یابد. هدف از این پژوهش استفاده از طراحی محیطی جهت ایمن‌سازی فضای شهری بوده است که با توجه به سوالات تحقیق

و نتایج به دست آمده این نتیجه حاصل شد که از دیدگاه شهروندان کیفیت و ویژگی ساختمان‌ها بیشترین اهمیت را در کاهش جرم (سرقت) داشته است و روشنایی کوچه و خیابان اولویت دوم را دارا بوده بنابراین توجه به نوع و چگونگی ساختمان‌ها و عواملی چون کیفیت در و پنجره و نوع قرارگیری آن‌ها و همچنین مشخص کردن مرزها و کنترل ورود و خروج، و استفاده از سیستم‌های هشدار دهنده در ساختمان‌ها می‌تواند در کاهش سرقت اهمیت داشته باشد. در کنار آن توجه به روشنایی و قابل رویت کردن نقاط کور و تاریک نیز در افزایش امنیت نقش دارد.

همچنین ضریب همبستگی با میزان $0/92$ بین دو متغیر توجه شهرداری و سازمان‌های کاهش جرم (سرقت) نشان می‌دهد که شهرداری‌ها با توجه به تأسیسات و تأمینات شهری از جمله مبلمان شهری، روشنایی در شهر و محلات، توجه به امکانات رفاهی و تفریحی امن و... میتواند در کاهش جرم موثر باشد و بدیهی است که توزیع کیوسک‌های پلیس در سطح شهر و شناسایی مکان‌های جرم خیز توسط پلیس و در کنار آن گشت‌های هدفمند توسط پلیس نیز در افزایش امنیت نقش دارد.

پیشهادات

- کاهش تعداد واحدهایی که دارای ورودی مشترک هستند بیشتر از ۴ آپارتمان از یک ورودی مشترک استفاده نکنند.
- تعبیه پنجره رو به همه فضاهای شهری اعم از خیابان، کوچه، میدان، میدانچه و پیاده رو جهت ایجاد فرصت برای افزایش چشمهای ناظر.
- رسیدگی به نمای خانه‌ها و طراحی نمای اصلی خانه‌ها رو به خیابان.
- تعمیر و نگهداری مناسب از مبلمان شهری و تابلوها علائم شهری و چراغ‌های روشنایی و محوطه سازی توسط معاونت شهرداری.
- وضوح و وفور تابلوهایی چون نام کوچه یا محله، نقشه‌های سایت به‌مراه پلاک خانه‌ها
- رسیدگی شهرداری و بهبود تأسیسات شهری در مناطق تاریخی و فرسوده.
- بازسازی و بهسازی بافت فرسوده.
- پراکندگی واحدهای انتظامی و پلیس در کل مجموعه شهر و جلوگیری از تمرکز آن‌ها در یک محدوده خاص.

- ایجاد کیوسک‌ها و ایستگاه‌های پلیس در مناطقی از شهر که تراکم جمعیت بیشتر است.
- شناسایی مراکز خاص جرم خیز شهرها و کنترل محسوس و نامحسوس این مراکز به

منظور جلوگیری از گسترش دامنه جرایم.

- جلوگیری از امنیتی کردن برخی از فضای شهری و واگذاری بعضی اختیارات به شهروندان.

منابع و مآخذ

- ابن خلدون، عبدالرحمن (۱۳۵۹)، مقدمه تاریخ ابن خلدون، ترجمه محمد پروین گنابادی، تهران: ترجمه و نشر کتاب
- اشنایدر، ریچارد و ترکیچن (۱۳۸۷). برنامه ریزی شهری برای پیشگیری از جرم. ترجمه فرزانه سجودی. تهران: انتشارات میزان
- بهزاد فر، مصطفی و فرزاد عبدی (۱۳۹۰)، بررسی تأثیر مولفه‌های نسل اول رویکرد CPTED در پیشگیری و کاهش جرایم شهری
- بیانلو، یوسف و منصوریان، محمد کریم، (۱۳۸۵)، رابطه تراکم جمعیت با میزان و نوع جرم، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲
- جکوبز، ج. (۱۳۸۶)، مرگ و زندگی شهرهای بزرگ امریکایی، (ح. پارسی و آ. افلاطونی، مترجم)، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۹)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران، انتشارات سمت
- حسینی، مونس (۱۳۸۹)، رابطه امید به زندگی و سرسختی روان شناختی، فصلنامه اندیشه و رفتار، دوره سوم، شماره ۱۲، صص ۵۷-۶۵.
- صالحی، ا. (۱۳۸۷)، ویژگی‌های محیطی فضاهای شهری امن، تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری
- علی اکبری، اسماعیل (۱۳۸۱)، توسعه شهری و آسیب شناسی اجتماعی در ایران، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۴۸
- غفاری علی، نعمتی مهر مرجان، عبدی ثمانه، (۱۳۹۲)، تکامل رویکرد پیشگیری از جرم مبتنی بر طراحی محیطی (CPTED) در محیطهای مسکونی، نشریه مسکن و محیط روستا، دوره ۳۲، شماره ۱۴۴، صفحه ۳-۱۶
- قورچی، مجید (۱۳۸۹)، نقش راهبر نظریه‌های CPTED در کاهش هزینه‌های جرم در فضاهای عمومی شهری، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، سال پنجم، شماره پانزدهم، صص ۸۱-۱۱۴

- لینچ، کوین (۱۳۸۱)، تئوری شکل شهر، ترجمه سیدحسین بحرینی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران
- متقی، افشین و همکاران (۱۳۹۲) شهر اسلامی بستر امنیت و احساس امنیت شهروندان، دومین همایش ملی شهر اسلامی
- مدیری، آتوسا (۱۳۸۵)، جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر، فصلنامه علمی و پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲
- نیومن، ا. (۱۳۸۷)، خلق فضاهای قابل دفاع (ف. رواقی، و ک. صابر. مترجم)، تهران

- Cozens, P. (2007), "Planning, crime and urban sustainability", Sustainable and development
- Colquhoun, I. (2004). Design out Crime: Creating Safe and Sustainable Communities. Oxford, England: Elsevier Architectural Press
- Cozens, P. M., Saville, G., & Hillier, D. (2005), Crime prevention through environmental design (CPTED): a review and modern bibliography. Property Management, 328-344.
- Kaldi, AR. (2002), deviance, crime and prevention, Journal of Social Welfare.

